

ههولەکانی بنیاتنانەوهی متمانە لە داقۆسەوه تا عێراق

15-01-2024

نووسەرەکان

زریان روژھەلاتی

کورتە: ئەنجوومەنی وەزیرانی عێراق لە دوای سەردانەکی سەرۆکی هەریمی کوردستان، بپاریداوه بە شیک لە بودجە هەریمی کوردستان بنیڕیت. بە ئەگەری زۆر، پرسی بودجە لە نیوان ههولیر و به غدا، به تایبەت لە و دۆخه پرله قهیرانه دا هەر دەمینیتەوه، بەلام چەند هۆکاریک هەن بۆ ئەوهی که لەم کاتاندا لانیکه م باسه کانی چاره سهرێکی مامناوهندی بینه گۆرێ.

سەردانەكەي رۇژانى رابردووي سەرۇكى ھەرئىمى كوردستان بۇ بەغدا لە كاتىكى ھەستناكدا بوو. شەر و مەملاننى جىۋپۇلەتىكى ناوچەكە، ئاستى گىزىيەكانى لە عىراق وھەرئىمى كوردستانىش زياتر كىردوو. ھىرشى گىروپە چەكدارىيەكان و پىرسى مانەوھى ھاوپەيماى نىودەولەتى، لەم رۇژانەدا بابەتى گەرمى سىياسەت و مەيدايە. خواستى بەشىك لە شىعەكانى عىراقىش بۇ ئاراستەكردنى سىياسەتى نىوخۇبى بەتايىبەتى لە دواي ھەلبۇاردنى ئەنجومەنى پارىزگاكان- 2023 گۆپىكى زياترى گىرتوو. ئەگەرى پىكدادانى نىوخۇبى ھىزە چەكدارەكان لە باشوورى عىراق و بەغدا و ئىستاش دەست شكاندەنەوھى مالكى - ھەلبوووسى بە تايىبەت لەسەر پۇستى سەرۇكى پەرلەمان و بە ئەگەرى زۆر لە پىشتى پەردەشەو، لەسەر پۇستە ئىدارىيەكانى ئەنبار و بەغدا رۇژەشكى گەرمە. قەيرانە چەندسەرە ئابوورى، ئەمنى و سىياسىيەكانى ھەرئىمى كوردستانىش بەردەوامن. بۇيە ئالزەدا، ھىشتەوھى دەرگاي دىالۇگ و گىفتوگۆي بەردەوام، لەم كاتانەي ئىستاي قەيراندا رىكارىكى گىنگە بۇئەوھى كە رىگا لە ئالۇزى زياتر بگىرىت.

دىدارى سەرۇكى ھەرئىمى كوردستان لەگەل ھەرىكە لە سەركردەكانى شىعە و دواترىش ئەلينا رۇمانۇشكى بالىۋزى ئەمىرىكا لە عىراق، ئەوېش لە كاتىكدا كە بەشىك لە پەرلەمانتارەكانى شىعە لە دەرچەي ياسايى و سىياسى بۇ دەرکردنى ھىزەكانى ئەمىرىكا دەگەزىن، خالىكى گىنگ بوو. لەماوھى دوو دەيەي رابردوودا ئەمىرىكا دووجار، يەكيان لە 2003 و ئەوى دىكەشيان لە 2014، ئەوكاتەي كە داعش تەنيا 24كىلۇمەترى مابوو بگاتە بەغدا، بەكەلكى كورد و شىعە ھات. ئەو راستە كە بەرژەوھەندى و ئاتان تەنيا بە رووداوە مژووويەكان ناپۇرىت، بەلام ئەوھش راستىيەكە كە ھەبوونى چەترى ئەمنى ئەمىرىكا ھەم بۇ شەرى دزى تىرۇر، ھەم بۇ راگرتنى ھاوسەنگى نىوخۇبى و ناوچەي، بابەتتىكى حاشاھەلنەگەرە كە ھىشتا بۇ كورد و بۇ شىعە و بۇ ھەموو عىراقىش پىربايەخە. لەم بابەتەدا ھەرئىمى كوردستان دەتوانىت خالى دۇزىنەوھى چارەسەرىكى مامناوھەندى بىت لە نىوان خواستى چوارچىوھى ھاوئاھەنگى، ئەمىرىكا ولايەنەكانى دىكەش.

ئەنجومەنى ھەزىرانى عىراق لە دواي سەردانەكەي سەرۇكى ھەرئىمى كوردستان، بىرپايداوھ بەشىك لە بودجەي ھەرئىمى كوردستان بىنرىت. بە ئەگەرى زۆر، پىرسى بودجە لە نىوان ھەولئىر وبەغدا، بە تايىبەت لەو دۇخە پىرلە قەيرانەدا ھەر دەمىنئەتەو، بەلام چەند ھۆكارىك ھەن بۇ ئەوھى كە لەم كاتانەدا لانىكەم باسەكانى چارەسەرىكى مامناوھەندى بىنە گۆرچ. يەكەمىيان ھەك سەرۇكى ھەرئىمى كوردستان باسى كىرد، ئەنجامى ھاوبەشى گىفتوگۆكانى خۇي ھەولەكانى ھۆكۈمەتى ھەرئىمى كوردستان بوو و دەشى پەيوەندىيەكان كارىگەرىيان ھەبوويىت، بەلام خالى دووھ لەوانەيە پەيوەندى بە گىزىيەكانى نىوان ھەلبوووسى- مالكى و پىرسەكانى دىارىكىردنى سەرۇكى پەرلەمان، پۇستەكانى ئەنبار و بەغداوھ ھەبىت.

گىزىيەكى ھاوكات لەگەل كوردو سوننە، لە قازانجى مالكى وگروپەكانى ياوھرىدا نابىت. خالى سىيەم پەيوەندى بە دۇخى گىشتى ناوچەكە و گوشارە سىياسى، ئابوورى و ئەمىنىيەكانى سەر كوردەوھ ھەيە. ئەو گروپانەي كە خۇيان ھەك "موقاوەمەي ئىسلامى" ناوئەبەن، ھەرئىمى كوردستان ھەك ھاوپەيماىكى ئەمىرىكا تەماشدا دەكەن و، لەبەرئەوھش، تا بۇيان كرابىت گوشارىان لەسەر داناوھ. لە ماوھى زياتر لە يەك مانگى رابردوودا، ھىرشى ئەمىرىكا و ئىسرائىل لە دزى سەركردەكانى ئەو گروپانە لە سوورىا، لوبنان و بەغدا زىادى كىردوو و لەو ماوھەدا لانىكەم چوار سەركردە و فەرماندەي گىنگىيان كوژاواھ. لەگەل ئەوانەشدا ھاوپەيماى دزى حوسىيەكان لە دەرپاي سوور ھىرشەكانى بۇ سەر حوسىيەكان دەستپىكردو بەوھش "بەرەي موقاوەمە" لە مىلى رۇژاواي خۇيەوھ گىرفتىكى ئەمنى و سەربازى گەورەي نووش بووھ. ھاوكات لە گەل ئەوانەشدا تەقىنەوھەكەي كىرمان روويدا كە دەيان كىلۇمەتر لە عىراق و لە ئەفغانىستانەوھ دوورە. ھەرچەند بە رەسمى داعش بەرپىسارى رووداوەكەي لە ئەستۆگىرتووھ، بەلام لە ئىران دوو دىدگاي گىنگ لەسەر ئەمە ھەيە: يەكيان دەست بۇ ئىسرائىل دەبات ئەوى دىكەشيان ئامازە بۇ ئاسانكارىي تالىبان دەكات بۇ ئەو كىردەوھەي داعش. ھەرچۇرىك بىت، ھاوپاىيەك ھەيە لەسەرئەوھى كە پەيامىكى سىياسى لە پىشت رووداوەكەيە و، ئەوېش ئەوھەيە كە لەوانەيە لە سنوورەكانى رۇژەلانى ئىرانەوھ ئەو وئالە ناتارام بگىرىت. بۇيە لەكاتىكدا كە بەرەي موقاوەمە لە مىلى رۇژاوا و رۇژەلانىئەوھ گىرفتى ھەيە، و كىشەي لەگەل ئەمىرىكا لە عىراق زياتر بووھ، رەنگە كەمكىردنەوھى ئاستى گىزىيەكان لەگەل كورد لەم قۇناخدا بە باشتر بزانىت. ھەلبەت ئەمە جىگىر نىيە و دەشى بەھۆي بەرەوېشچووئەكانى شەر لە ناچەكە گۇراني بەسەردا بىت.

ئالۇزى، گىرفت وناوونىيەكان تەنيا نىن بە عىراق، بەلكو ئەوھ بەشىكە لە دىمەنى ئىستاي ھەموو دنيا. لە تايوانەوھ بگەر ھەتا بەحرى سوور، لە غەزەوھ تا ئۇكرائىنا يان شەر ھەيە يان سىيەرى شەر. بە ئەگەرى زۆر ئەمە تا چەند سالىكى دىكەش بەردەوام دەبىت. بۇيە لەو گىزىي و ئالۇزىيەي جىھان و ناوچەكەشدا، ھىشتنەوھى دەرگاي گىفتوگۆ لەگەل يار و نەبار، بايەخىكى ئىكجار زۆرى ھەيە. ئەمپۇ كۇرپەندى ئابوورى جىھانىش لە دافۇس، بە ناونىشانى "گىرئەوھى مەمانە" دەستپىكرد و لە 19يەمىن راپۇرتى خۇيدا زياترلە 30 جۇر مەترسىي كورتخايەنى بۇ 2 سالى داھاتووي جىھان باسكردووھ كە زۆرىك لە بابەتەكانى رىزى پىشەوھى لە عىراقدا ھەن. ئەوانىش لە تۇخبوونەوھى جەمسەربەندىيە سىياسى و كۇمەلەيەتەكان، چەواشەكارى و شەپەوھ بگەر، ھەتا گۇراني كەشەوھوا گەلىك بابەتى جياوازيان تىدايە. دافۇس لە داواي 2021وھ كە ناونىشانە سەرەكەيەكەي "پىشووھ كەورەكە" [1] بوو، ھەموو سالىك بە دەورى بابەتەكانى گىرئەوھى مەمانە و ھاوكارى دا سوورپاوەتەوھ. سالى 2022، ھاوكارى و بىناتانەوھى مەمانە ، 2023ش ھاوكارى لە جىھانىكى پەرتەوازەي ھەك ناونىشان دانابوو. ھەلبەت دنيا لە قۇناخى كىشەمەكىشكى گەورەدايە و ئەوھى بەكەمى دەست دەكەوېت، مەمانە و ھاوكارىيە.

عزراقیش كۆپپیه کی رهنگاوپهنگی نهو دیمه نهی دنیا ی لایه و لهو هه لومه رجه شدا، گه پان بو هاوکاری و گنپانه وهی متمانه کاریکی ئاسان نییه به لام گه لیک پرپایه خه.

The Great Reset- [\[1\]](#)